

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ СВІТУ

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини»)

Електронний ресурс

Рецензенти:

Н. А. Казакова – кандидат географічних наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

К. О. Кравченко – доцент кафедри соціально-економічної географії та регіонознавства імені Костянтина Немця факультету геології, географії, рекреації і туризму Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 9 від 23 квітня 2025 року)*

П 50 **Політична** географія світу : методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини») [Електронний ресурс]/укладач Г. Ю. Федорова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 53 с.)

Методичні рекомендації призначено для студентів першого курсу денної форми навчання спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу», які вивчають курс «Політична географія світу».

Видання містить пояснювальну записку, тематичний план навчальної дисципліни, інструктивно-методичні матеріали до практичних занять та самостійної роботи, схему нарахування балів та критерії оцінювання знань, приклади тестових завдань для підготовки до поточного контролю, перелік питань для проведення підсумкового контролю, рекомендовану літературу, словник основних термінів.

УДК 911.3:32](072)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025
© Федорова Г. Ю., уклад. 2025

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	6
3. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять та самостійної роботи студентів.....	12
4. Схема нарахування балів та критерії оцінювання знань.....	33
5. Приклади тестових завдань для підготовки до поточного контролю та екзамену.....	37
6. Перелік питань для проведення підсумкового контролю.....	43
7. Рекомендована література.....	47
8. Словник основних термінів.....	49

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблені відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Політична географія світу», що входить до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Дисципліна є обов'язковою та вивчається у 1 семестрі на денній формі навчання, в обсязі 4 кредитів (за Європейською кредитно-трансферною системою ECTS). Вона спрямована на формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння територіальних аспектів політики, процесів змін політичної карти світу, а також впливу політичних чинників на міжнародні відносини.

Метою навчальної дисципліни є надання студентам ґрунтовних знань щодо політико-географічних процесів, аналіз впливу географічних і політичних факторів на міжнародні відносини, ознайомлення з історичними і сучасними тенденціями розвитку політичної карти світу.

Основні завдання дисципліни:

- ознайомлення з ключовими поняттями політичної географії;
- аналіз форм державного устрою та системи управління в різних країнах світу;
- вивчення історичного процесу формування політичної карти світу;
- аналіз впливу глобалізаційних процесів на політичну карту світу;
- дослідження ролі кордонів та територіальних конфліктів;
- ознайомлення з електоральною географією та політичними режимами;
- дослідження геополітичного положення України та її політичних процесів.

Після опанування навчальної дисципліни «Політична географія світу» студенти мають набути таких компетентностей:

1. Загальні компетентності:

ЗК3 - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК4 - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК5 - здатність працювати в міжнародному контексті.

2. Спеціальні (фахові) компетентності:

СК2 - здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

СКЗ - здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях;

СК5 - здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав;

СК9 - здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

РН01 - знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин;

РН04 - знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень;

РН06 - знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН11 - досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Об'єктно-предметне поле політичної географії, її ключові поняття і терміни

Вступ. Політична географія як наука. Історія виникнення та відмінності від геополітики. Об'єкт та предмет політичної географії. Поняттєво-термінологічний апарат: «політична карта світу», «геоторія», «територія», «авкаторія», «аероторія», «країна» та її відмінності від поняття «держава», «суверенітет», «державний кордон», «територіальні води», «внутрішні води», «економічна зона».

Тема 2. Державний устрій

Поняття державного ладу (утрою). Форма правління та адміністративно-територіальний устрій. Республіка, монархія. Складні та прості держави. Відмінності між унітарною, федеративною та конфедеративною державою. Залежні території, їх групи. Статус столиць.

Тема 3. Наукова систематизація об'єктів політичної карти світу

Класифікації держав світу. Вертикальна (ознакова) та горизонтальна (територіальна) класифікації. Типізація об'єктів. Класифікація держав за розмірами. Класифікація держав за кількістю населення. Зіставлення рівнів економічного розвитку: поняття внутрішнього валового продукту. Високорозвинені, середньорозвинені та низькорозвинені держави. Типи країн: постіндустріальні, індустріальні, нові індустріальні, доіндустріальні.

Тема 4. Історія формування політичної карти світу

Підходи до періодизації розвитку політичної карти світу: формаційний та цивілізаційний. Первіснообщинний період, рабовласницький період, класичний феодальний період, період розпаду феодалізму і зародження капіталізму, класичний капіталістичний період, імперіалістичний період, новітній період. Поняття цивілізації. Типи цивілізацій.

Тема 5. Морфологія і географічне положення державної території

Держава і державні території. Принцип недоторканості і цілісності державної території. Політико-географічне положення: макро-, мезо- і мікроположення. Фізико-географічна складова та економіко-географічна складова в оцінці політико-географічного положення. Типологія держав за конфігурацією державної території: острівна, півострівна, витягнутої форми, складної конфігурації, компактна, анклав, напіванклав.

Тема 6. Державні кордони – бар'єри та лінії зв'язку

Делімітація та демаркація державного кордону. Класифікація державного кордону. За морфологією: астрономічні, геометричні і звивисті; за природними особливостями: гірські, рівнинні, річкові, озерні і морські; за генетичною ознакою: антецендентні, субсеквентні, «накладені» і реліктові. Повітряний простір і надра, питання їхньої делімітації

Тема 7. Географічні засади федералізму

Політико-адміністративні територіальні системи. Типи федерацій: західноєвропейський (середньоєвропейський), північноамерикансько-австралійський, латиноамериканський, афроазійський та острівний. Вибір місцеположення столиці держави. Боротьба за зміну політико-територіального поділу. Регіоналістські, автономістські та сепаратистські рухи.

Тема 8. Географія політичної боротьби (електоральна географія)

Електоральна географія, її предмет та завдання. «Зворотній зв'язок» в електоральній географії. «Виборна інженерія». Типи виборчих систем: 1) мажоритарні, 2) пропорційні, 3) змішані (або пропорційно-мажоритарні). Методи електоральної географії.

Тема 9. Географія та формування політичної карти Європи

Коротка характеристика географії Європи: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток країн Європи. Історія формування сучасної політичної карти Європи. Невизнані країни у Європі. Територіальні суперечки. Сепаратистські рухи. Тенденції у розвитку політичної карти Європи.

Тема 10. Особливості географії та формування політичної карти Азії

Коротка характеристика географії Азії: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток країн Азії. Етапи формування політичної карти Азії.

Субрегіони Азії: Південно-Західна Азія, Південна Азія, Південно-Східна Азія, Східної Азії, Центральної Азії.

Типологія політико-географічних конфліктів та проблем Азії. Арабо-ізраїльський конфлікт. Конфлікти довкола спірних територій. Проблеми територіальної єдності (контролю над територією). Проблеми невизнаних держав. Прикордонні суперечки та конфлікти. Внутрішні територіальні розколи - автономістські, сепаратистські вимоги. Проблема анклавів. Розколоті нації. Народи без державності.

Тема 11. Географія та сучасна політична карта Північної Америки

Коротка характеристика географії Північної Америки: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток держав Північної Америки. Географічний чинник та процес колонізації Північної Америки. Створення політичних інститутів у колоніях. Особливості, що відрізняють політичну систему американських штатів. Утворення Сполучених Штатів Америки. Основні положення Конституції про державний устрій. Стратегія розширення території: купівля Луїзіани, анексія Техасу, приєднання Каліфорнії та Нью-Мексико, освоєння Великих рівнин. «Міссурійський компроміс» та «правило рівноваги». Придбання Аляски. Конфлікт між Північчю та Півднем США. Громадянська війна 1861-1865 р.р.

Регіональні структури США: Нова Англія, Середньоатлантичні штати, Північно-східний центр, Північно-західний центр, Південноатлантичні штати, Південно-східний центр, Південно-західний центр, Гірський Захід, Тихоокеанські штати.

Освоєння території та формування територіальної структури Канади. Конфлікт між Великобританією та Францією.

Канада. Регіональні відмінності: Центральний район, Степовий район, Далекий Захід, Атлантичний район, Північ.

Характеристика транскордонних регіонів.

Коротка характеристика Центральної Америки: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток держав. Проблеми з якими стикаються держави і шляхи вирішення.

Коротка характеристика держав Карибського басейну: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток держав. Проблеми з якими стикаються держави і шляхи вирішення.

Тема 12. Географія та особливості формування політичної карти Латинської Америки

Коротка характеристика географії Латинської Америки: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток держав Латинської Америки.

Доколумбові цивілізації.

Іспано-португальська колонізація у першій половині XVI ст. Тордесільяський договір (1494). Розділ світу між Португалією та Іспанією. Іспанські віце-королівства в Америці: Нова Іспанія, Нова Гренада, Ла-Плата, Перу. Деколонізація Латинської Америки (1810-1825 рр.). Утворення незалежних держав.

Субрегіони Латинської Америки: Мексика та Центральна Америка, Вест-Індія, Андські країни, Лаплатські країни, Гвіанський трикутник, Бразилія.

Федералізм у Бразилії, Мексиці, Аргентині, Венесуелі.

Сучасні територіальні суперечки та конфлікти.

Тема 13. Географія Африки та крах колоніальної системи як фактор формування сучасної політичної карти континенту

Коротка характеристика географії Африки: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток країн Африки. Етапи формування політичної карти Африканського континенту.

Субрегіони Африки: Північна Африка, Західна Африка, Центральна (Екваторіальна) Африка, Східна Африка, Південна Африка. Територіальні конфлікти у Африці. Конфлікти на ґрунті конфесійних відносин. Конфлікти між етнічними групами за владне домінування та контроль за ресурсами. Протистояння між озброєними групами в умовах розпаду державних структур. Тенденції у розвитку політичної карти Африки.

Тема 14. Географія та формування політичної карти Австралії та Океанії

Коротка характеристика географії Австралії та Океанії: територія, населення, ландшафт, природні ресурси, соціально-економічний розвиток держав Австралії та Океанії.

Колонізація Австралії та Океанії. Утворення незалежних держав.

Райони Австралії: Південно-Східний, Західно-Центральний, Північний.

Британська Співдружність націй. «Асоційовані з США» держави: Каролінські, Маршаллові, Маріанські острови.

Острівні території, що залишаються під володінням західних держав.

Території, що у володінні «близьких» держав.

Історико-географічні області Океанії: Меланезія, Мікронезія, Полінезія.

Тема 15. Політична географія України

Адміністративно-територіальний устрій України (структура адміністративно-територіального устрою: області, міста, райони, громади; реформа децентралізації в Україні: цілі, етапи, результати; вплив децентралізації на розвиток регіонів).

Політичні регіони України. Історико-географічний поділ України: Захід, Схід, Південь, Північ, Центр. Політичні та культурні особливості регіонів. Етнічні групи в Україні: їхнє політичне значення та вплив на розвиток регіонів.

Геополітичне положення України. Україна як держава на перехресті Європи та Євразії. Вплив геополітичного положення на економіку, політику та безпеку країни.

Політичні кордони України. Характеристика політичних кордонів України. Спірні території та їхня політична значущість. Вплив війни на політичні кордони.

Взаємовідносини з сусідніми державами. Вплив сусідніх країн на політику та економіку України. Євроінтеграційний курс України: політичні наслідки для регіону.

Міжнародні організації та Україна. Участь України в ООН, ОБСЄ, Раді Європи, НАТО та інших організаціях. Політичне значення інтеграції України в європейські та євроатлантичні структури.

Виклики та перспективи розвитку політичної географії України. Поточні виклики: конфлікти, внутрішні міграції, соціальні розколи. Перспективи політичного розвитку України в контексті глобальних змін. Роль молоді та активної громадянської позиції у формуванні політичної географії майбутнього.

Структура навчальної дисципліни

Назва тем	Усього годин
Тема 1. Об'єктно-предметне поле політичної географії, її ключові поняття і терміни	7
Тема 2. Державний устрій	16
Тема 3. Наукова систематизація об'єктів політичної карти світу	8
Тема 4. Історія формування політичної карти світу	9
Тема 5. Морфологія і географічне положення державної території	7
Тема 6. Державні кордони – бар'єри та лінії зв'язку	9
Тема 7. Географічні засади федералізму	8
Тема 8. Географія політичної боротьби (електоральна географія)	7
Тема 9. Географія та формування політичної карти Європи	7
Тема 10. Особливості географії та формування політичної карти Азії	7
Тема 11. Географія та сучасна політична карта Північної Америки	7
Тема 12. Географія та особливості формування політичної карти Латинської Америки	7

Тема 13. Географія Африки та крах колоніальної системи як фактор формування сучасної політичної карти континенту	7
Тема 14. Географія та формування політичної карти Австралії та Океанії	7
Тема 15. Політична географія України	7
Усього годин	120

3. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Об'єктно-предметне поле політичної географії, її ключові поняття і терміни

Питання для обговорення

1. Як історично формувалася політична географія як наука? Які вчені заклали її основи?
2. Які відмінності між поняттями «політична географія» та «геополітика»?
3. Чим об'єкт та предмет політичної географії відрізняються від інших суспільно-географічних наук?
4. Що таке територіально-політичні системи (ТПС)? Які їх основні рівні, наведіть приклади?
5. У чому полягає відмінність між поняттями «країна», «державна територія» та «залежна територія»?
6. Чому політична карта світу є динамічною? Які фактори спричиняють її зміни?
7. Як впливає економічний та політичний статус країни на її роль у міжнародних відносинах?
8. Чим відрізняється національна територія від державної? Наведіть приклади.
9. Які сучасні агенти впливають на світову політичну карту (міжнародні організації, ТНК тощо)?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 1

1. Опрацювати конспект з теми 1.
2. Опрацювати рекомендовану літературу з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на семінарське заняття.
4. Проаналізуйте сучасну політичну карту світу та визначте три ключові геополітичні конфлікти, що мають вплив на її динаміку.

Рекомендована література для теми 1

1. Дністрянський М. С. Політична географія України : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 348 с.
2. Гудзеляк І., Ванда І. Політична географія : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 180 с

3. Гольцов А. Г. Геополітика і політична географія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 416 с

Тема 2. Державний устрій

Питання для обговорення

1. Що таке державний устрій? Які його основні аспекти?
2. Чим відрізняється вертикальний та горизонтальний розподіл влади?
3. Які основні форми правління існують у сучасному світі?
4. Які відмінності між президентською, парламентською та змішаною республіками?
5. Які особливості має монархія як форма правління? Наведіть приклади абсолютних, дуалістичних та конституційних монархій.
6. Що таке система стримувань і противаг? Як вона працює у різних політичних системах?
7. Чи є монархія застарілою формою правління у XXI столітті?
8. Чим відрізняються унітарні та федеративні держави?
9. Що таке адміністративно-територіальний поділ? Які його основні функції?

Завдання 1 для самостійної роботи студента з теми 2

Визначення форми правління всіх держав світу та їх картографічне відображення.

Інструкція до виконання:

1. Підготовчий етап:
 - перед початком виконання завдання необхідно роздрукувати контурні карти регіонів;
 - на кожній карті зазначити прізвище, ім'я та по батькові.
2. Створити легенду контурної карти, у якій окремими кольорами позначити:
 - ☒ Президентські республіки
 - ☐ Парламентські республіки
 - ☐ Змішані республіки
 - ☒ Абсолютні монархії
 - ☐ Конституційні монархії
 - ☒ Дуалістичні монархії
 - ☐ Теократичні держави

3. Збір інформації про форми правління:

- перейти на офіційний сайт CIA (<https://www.cia.gov/>);
- відкрити розділ Visit World Factbook → Countries;
- обрати будь-яку державу зі списку, перейти у вкладку Country

Summary;

- знайти пункт Government Type (тип правління) та зафіксувати отримані дані.

4. Позначення на карті:

- згідно з отриманою інформацією, забарвити країни відповідно до легенди;
- переконатися у правильності заповнення карти, перевіrivши відповідність даних із декількох джерел.

5. Підсумковий етап:

- оформити виконане завдання відповідно до вимог викладача;
- підготувати короткий аналіз отриманих даних, відповівши на питання:

- які форми правління є найпоширенішими у світі?
- у яких регіонах світу превалюють монархії?
- чи є тенденція до змін у формах правління за останні роки?

Форма звіту:

- Виконана контурна карта (з легендою та позначеннями).
- Короткий письмовий аналіз (1-2 сторінки).

Термін виконання: *(встановлюється викладачем).*

Завдання 2 для самостійної роботи студента з теми 2

Здобувачі мають визначити адміністративно-територіальний устрій усіх держав світу та нанести відповідну інформацію на вже наявні контурні карти, які були використані у попередньому практичному завданні (визначення форм правління).

Етапи виконання:

1. Підготовка карти:

- використати ті ж контурні карти, на яких уже позначено форми правління держав;
- додати до карти нову легенду, що позначатиме адміністративно-територіальний устрій держав.

2. Розробка легенди:

(—) – унітарні держави;

(X) – федеративні держави.

3. Збір інформації:

- використовуючи рекомендовану літературу, визначити чи є країна унітарною або федеративною;
- позначення адміністративно-територіального устрою на карті;
- переконатися, що позначення не перекривають кольорову розмітку форм правління з попереднього завдання.

4. Після нанесення даних на карту підготувати аналітичний підсумок, у якому:

- визначити співвідношення унітарних і федеративних держав у світі;
- виділити регіони, де домінують федеративні держави;
- навести приклади країн із особливими адміністративно-територіальними моделями (автономні регіони, спеціальні адміністративні округи тощо);
- проаналізувати, чи існує взаємозв'язок між формою правління та адміністративно-територіальним устроєм.

Форма звіту:

- контурна карта світу з нанесеними позначеннями адміністративно-територіального устрою;
- короткий письмовий аналіз (1-2 сторінки).

Рекомендована література для теми 2

1. Кулаковський П. М. Країни світу : державний устрій. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 164 с.
2. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики. Запоріжжя: Юридичний ін-т, 2005. 540 с
3. CIA. *The World Factbook*: веб-сайт. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>
4. WorldAtlas. URL: <https://www.worldatlas.com/>

Тема 3. Наукова систематизація об'єктів політичної карти світу

Питання для обговорення

1. Що таке систематизація, і чому вона є важливою для аналізу політичної карти світу?
2. Яка різниця між класифікацією та типізацією? Які основні критерії використовуються в цих методах?
3. Чому перехід об'єкта з одного класу до іншого є легшим, ніж зміна типу? Наведіть приклади.

4. Як можна класифікувати країни за розмірами території? Які держави належать до гігантських, великих, середніх, малих та карликових?
5. Як відбувається поділ країн за чисельністю населення? Які країни входять до групи найбільш населених?
6. Що таке ВВП та ВНП? Як вони використовуються для класифікації країн за рівнем економічного розвитку?
7. Як працює класифікація Світового банку? Чому цей поділ важливий для міжнародних фінансових організацій?
8. Що таке індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП)? Які фактори враховуються при його розрахунку?
9. За темою 3 «Наукова систематизація об'єктів політичної карти світу», де передбачено тестування, пропонується 40 тестових питань закритого типу.

Завдання для самостійної роботи студента з теми 3

1. Опрацювати конспект з теми 3.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.

Рекомендована джерела інформації для теми 3

1. CIA. *The World Factbook*: веб-сайт. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>
2. WorldAtlas. URL: <https://www.worldatlas.com/>
3. The World Bank: веб-сайт. URL: <https://data.worldbank.org/>
4. United Nations Development Programme: веб-сайт. URL: <https://www.undp.org/>

Тема 4. Історія формування політичної карти світу

Питання для обговорення

1. Чому політична карта світу є динамічним явищем? Які чинники впливають на її зміни?
2. Чому кількість незалежних держав зросла майже втричі за останнє століття?
3. Які основні підходи існують до періодизації розвитку політичної карти світу?
4. У чому полягає суть формаційного підходу? Які його переваги та недоліки?
5. Як цивілізаційний підхід пояснює історичний розвиток світу? Які його сильні та слабкі сторони?

6. Які основні локальні цивілізації виділяє Семюель Хантінгтон? Чим вони відрізняються одна від одної?

7. Як формується політична карта світу в рамках стадійної теорії цивілізацій?

8. Чому розпад колоніальних імперій суттєво змінив політичну карту світу у другій половині XX століття?

9. Як розпад СРСР, Югославії та Чехословаччини вплинув на сучасну політичну карту світу?

10. Які країни можуть з'явитися на карті світу у майбутньому згідно з прогнозами геополітиків?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 4

1. Опрацювати конспект з теми 4.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Реферативне дослідження (на вибір, 3-5 сторінок):
«Вплив колоніалізму на сучасну політичну карту світу»
«Розпад імперій та формування нових держав: історичний аналіз»
«Прогнози щодо змін на політичній карті світу у XXI столітті»
«Цивілізаційний конфлікт: чи можливе зіткнення цивілізацій за Хантінгтоном?»

Рекомендована джерела інформації для теми 4

1. Галушко К. Ю. ТОЙНБІ Арнольд-Джозеф. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Tojnbi_A
2. Данилова Т., Юдіна В. А. Тойнбі та його універсалістське дослідження історії. Path of Science. 2018. Vol. 4, No 10. URL: <file:///C:/Users/Professional/Downloads/Dialnet-AToynbeeAndHisUniversalistStudyOfHistory-6653636.pdf>
3. Концепція "конфлікту цивілізацій" С.Гантінгтона. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/69.htm>
4. Interactive World History Atlas since 3000 BC. URL: <https://geacron.com/home-en/>

Тема 5. Морфологія і географічне положення державної території

Питання для обговорення

1. Що таке державна територія, і які її основні складові?
2. Які основні елементи включає географічне положення держави?

3. Чим відрізняється макро-, мезо- та мікроположення країни? Наведіть приклади.

4. Як географічне положення впливає на економічний розвиток держави?

5. Чому наявність виходу до моря є важливим фактором для розвитку держави? Які країни світу не мають виходу до моря?

6. Які переваги та недоліки мають країни з компактною, витягнутою або острівною територією?

7. Чим відрізняються анклав, напіванклав та ексклав? Наведіть приклади.

8. Як територіальна конфігурація держави може впливати на її національну безпеку та політичну стабільність?

9. Чому існують офшорні території, і як вони впливають на міжнародні відносини?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 5

1. Опрацювати конспект з теми 5.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Оберіть одну з країн світу та проаналізуйте її макро-, мезо- та мікроположення. Визначте, які геополітичні виклики стоять перед цією країною через її територіальне розташування.
5. Порівняйте територіальну конфігурацію країн Франція, Чилі та Монголія. Як їхні географічні особливості впливають на внутрішню політику та зовнішні відносини?

Рекомендована джерела інформації для теми 5

1. Купрієнко Д. А., Дем'янюк Ю. А., Діденко О. В. Державна територія і державний кордон : навч. посіб. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. 256 с
2. Сюткін С. І. Політична географія : навч. посіб. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2017. – 120 с.
3. Територія у міжнародному праві. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mg/lectures/lecture_5.html

Тема 6. Державні кордони – бар'єри та лінії зв'язку

Питання для обговорення

1. Що таке державний кордон і які його основні функції?
2. Які основні етапи процесу встановлення державного кордону?
3. Як історично формувалися державні кордони? Які приклади найдавніших кордонів можна навести?
4. Як природні фактори (гори, річки, моря) впливають на формування державних кордонів?
5. Які бувають класифікації державних кордонів? Чим відрізняються астрономічні, геометричні та природні кордони?
6. Які існують приклади «накладених» та «реліктових» кордонів? Чому вони можуть бути джерелами конфліктів?
7. Як змінюється роль державних кордонів в умовах глобалізації?
8. Що таке «бар'єрна» та «контактна» функції державного кордону? Наведіть приклади.
9. Як визначається державний кордон у повітряному та космічному просторі?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 6

1. Опрацювати конспект з теми 6.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Здобувачам пропонується проаналізувати сучасні територіальні суперечки та претензії в різних державах світу (теми узгоджуються з викладачем). Студентам необхідно підготувати презентацію, в якій дати відповіді на питання: в чому полягає суть територіальних претензій; хто учасники конфлікту; яким чином розвивався/розвивається конфлікт; реакція світової спільноти на конфлікт; в якому стані конфлікт на сьогоднішній час (якщо конфлікт вирішено, то яким чином і чи всі сторони задоволені; якщо конфлікт не вирішено, то запропонуйте свої шляхи вирішення конфлікту)

Рекомендована джерела інформації для теми 6

1. Купрієнко Д. А., Дем'янюк Ю. А., Діденко О. В. Державна територія і державний кордон : навч. посіб. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. 256 с
2. Сюткін С. І. Політична географія : навч. посіб. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2017. – 120 с.

Тема 7. Географічні засади федералізму

Питання для обговорення

1. Що таке федералізм, і які його основні принципи?
2. Які переваги та недоліки має федеративний устрій у порівнянні з унітарним?
3. Як розподіляються повноваження між центральною владою та регіонами у федеративних державах?
4. Які країни мають симетричний та асиметричний федеративний устрій?
5. Чим відрізняються територіальні, національні та змішані федерації? Наведіть приклади.
6. Чому виборча система у федеративних державах має специфічні особливості? Як формуються нижні та верхні палати парламентів у таких країнах?
7. Які історичні фактори сприяли формуванню різних типів федерацій (західноєвропейського, північноамериканського, латиноамериканського, афроазійського, острівного)?
8. Чому федеративні країни намагаються забезпечити баланс між централізацією та автономією регіонів?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 7

1. Опрацювати конспект з теми 7.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Виберіть дві федеративні держави (наприклад, США та Індію) та порівняйте їх за такими критеріями: рівень автономії регіонів, політичний статус суб'єктів федерації, особливості законодавчої влади

Рекомендована джерела інформації для теми 7

1. Марков К. А. Федералізм: поняття і види. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3. 2020. С. 3-8
2. Сюткін С. І. Політична географія : навч. посіб. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2017. – 120 с

3. Барабаш Б. А. Законодавча влада штатів США: структура та функції. Право України. 2000. № 12. С. 116 – 120.

Тема 8. Географія політичної боротьби (електоральна географія)

Питання для обговорення

1. Що таке електоральна географія, і які її основні завдання?
2. Яку роль відіграє електоральна поведінка у політичній географії? Які основні чинники на неї впливають?
3. Чому політичні партії можуть мати регіональні особливості підтримки? Наведіть приклади з різних країн.
4. Як можна пояснити територіальні відмінності в рівні виборчої активності населення?
5. Чим відрізняється пропорційна виборча система від мажоритарної? Які переваги та недоліки має кожна з них?
6. Як працює змішана виборча система, і в яких країнах вона використовується?
7. Що таке джеррімендерінг? Чому він є серйозною проблемою для демократії?
8. Як політичні партії використовують дані електоральної географії для розробки своїх передвиборчих стратегій?
9. Чому виборчі системи не можуть повністю забезпечити принцип «кожному голосу – однакову вагу»?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 8

1. Опрацювати конспект з теми 8.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Порівняти виборчі системи двох країн із різними моделями виборів (наприклад, США та Німеччини).
5. Проаналізувати вплив джеррімендерінгу на результати виборів у США чи інших країнах.
6. Визначити, які партійні стратегії використовуються для збільшення підтримки в регіонах.

Рекомендована джерела інформації для теми 8

1. Дністрянський М. С. Політична географія України: навч. посіб. Львів: ЛНУ Імені Івана Франка, 2014. 348 с.

2. Стафійчук В. І. Політична географія світу: навч. посіб. Херсон: Олді-плюс, 2016. 308 с.

3. Voting Systems. In Electoral Reform Society. URL: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/> 3.

4. Electoral Geography 2.0. Mapped Politics. URL: <https://www.electoralgeography.com/new/en/elections>

Тема 9. Географія та формування політичної карти Європи

Питання для обговорення

1. Які природні особливості Європи вплинули на її політичну карту?
2. Як історичні процеси вплинули на формування держав Європи?
3. Вплив ЄС на політичну карту Європи?
4. Що таке невизнані держави, і які регіони Європи належать до цієї категорії?
5. Які існують територіальні суперечки у Європі, і які їхні причини?
6. Як політична карта Європи змінюється внаслідок інтеграційних процесів?
7. Які основні проблеми сучасної Європи (міграція, енергетична криза, старіння населення) впливають на її політичну карту?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 9

1. Опрацювати конспект з теми 9.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Охарактеризувати роль Європейського Союзу та НАТО у формуванні політичного простору Європи.
5. Визначити, які держави прагнуть вступити до ЄС і які мають статус кандидатів.
6. Оберіть одну з держав із запропонованого переліку (Франція, Німеччина, Італія, Польща, Великобританія) та проаналізуйте її політико-географічні особливості, використовуючи наведені питання як орієнтир:
 - 1) Офіційна назва держави;
 - 2) Столиця;
 - 3) Найбільше місто;
 - 4) Офіційна мова (мови);
 - 5) Форма правління;
 - 6) Голова держави, голова уряду;

- 7) Населення (кількість);
- 8) Основна валюта;
- 9) В якій частині світу знаходиться;
- 10) З якими державами межує;
- 11) Форма державного устрою (федерація, унітарна держава, конфедерація);
- 12) З яких адміністративно-територіальних одиниць складається, які їх назви та кількість.
- 13) Демократична держава чи не демократична?
- 14) Які відносини з Україною?
- 15) Чи засудила ця держава агресію РФ проти України?

Рекомендована джерела інформації для теми 9

1. Бойкою І. Європейський союз: історія становлення та його значення для України. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2023. Вип. 76. С. 15–32
2. Копійка В. В., Маковський С. О., Миронова М. А.; за ред. В. В. Копійки. Європейський Союз у міжнародних відносинах : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.
3. ЄС та конфлікти на території Східного партнерства: уроки для України. URL: <http://eap-csf.org.ua/2020/11/30/iniatsiativy-unp-2020-analitychna-zapyska-7/>

Тема 10. Особливості географії та формування політичної карти Азії

Питання для обговорення

1. Які природні чинники вплинули на формування сучасної політичної карти Азії?
2. Чому Азія є найрізноманітнішим континентом за етнічним, культурним та релігійним складом?
3. Яку роль у формуванні кордонів відіграв колоніалізм? Як штучно встановлені кордони впливають на сучасні конфлікти?
4. Які країни Азії стали незалежними внаслідок розпаду імперій? Які держави виникли після 1991 року?
5. Як економічний розвиток країн Азії впливає на їхню політичну стабільність?
6. Які регіони Азії є найбільш економічно розвиненими, а які залишаються слаборозвиненими?

7. Які територіальні конфлікти в Азії є найбільш тривалими? Які їхні причини?

8. Чому Китай, Індія та Японія є ключовими гравцями в азійській політиці?

9. Як геополітичні процеси, такі як ініціатива «Один пояс, один шлях», впливають на політичну карту Азії?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 10

1. Опрацювати конспект з теми 10.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Уявіть, як могла б виглядати політична карта Азії, якби певні регіони здобули незалежність або якщо б конфлікти були врегульовані інакше (наприклад, незалежний Курдистан, об'єднання Корейського півострова). Підготуйте есе та поясніть, як ці зміни могли б вплинути на стабільність регіону.

5. Оберіть одну з держав із запропонованого переліку (Китай, Індія, Японія, Туреччина, Саудівська Аравія) та проаналізуйте її політико-географічні особливості, використовуючи наведені питання як орієнтири:

- 1) Офіційна назва держави;
- 2) Столиця;
- 3) Найбільше місто;
- 4) Офіційна мова (мови);
- 5) Форма правління;
- 6) Голова держави, голова уряду;
- 7) Населення (кількість);
- 8) Основна валюта;
- 9) В якій частині світу знаходиться;
- 10) З якими державами межує;
- 11) Форма державного устрою (федерація, унітарна держава, конфедерація);
- 12) З яких адміністративно-територіальних одиниць складається, які їх назви та кількість.
- 13) Демократична держава чи не демократична?
- 14) Які відносини з Україною?
- 15) Чи засудила ця держава агресію РФ проти України?

Рекомендована джерела інформації для теми 10

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П.. Країнознавство: навч. посіб.. Київ : Кондор, 2024, 264 с.

2. Конспект лекцій з дисципліни «Країнознавство» для здобувачів вищої освіти І курсу спеціальності 291 – «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання / Укл.: Чістякова І. М., Шевченко Б. Г. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 262 с.

3. Лизогуб В. А. Країнознавство : навч. посібн. Х. : Право, 2014. 624 с.

Тема 11. Географія та сучасна політична карта Північної Америки

Питання для обговорення

1. Які географічні особливості Північної Америки вплинули на формування її політичної карти?
2. Як історичні події, зокрема колонізація, вплинули на сучасний поділ Північної Америки?
3. Яким чином процес освоєння Великих рівнин і Західного узбережжя США вплинув на політичний розвиток країни?
4. Які регіональні особливості політичного устрою США, Канади та Мексики?
5. Як сформувалася політична система Канади, зокрема її федеративний устрій?
6. Яку роль у політичній та економічній структурі регіону відіграє транскордонна співпраця між США, Канадою та Мексикою?
7. Чому США та Канада мають найдовший мирний кордон у світі, тоді як кордон США з Мексикою є одним із найбільш контрольованих?
8. Як працює політична система штатів у США та чим вона відрізняється від провінційної системи Канади?
9. Які основні територіальні конфлікти мали місце у Північній Америці протягом історії?
10. Як економічні фактори (нафта, газ, лісові ресурси) впливають на політику США, Канади та Мексики?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 11

1. Опрацювати конспект з теми 11.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Порівняння політичних систем США, Канади та Мексики. Визначити, які подібності та відмінності існують між політичним устроєм цих країн. Дослідити, як федералізм реалізується в США та Канаді.

5. Оберіть одну з держав із запропонованого переліку (США, Канада, Мексика) та проаналізуйте її політико-географічні особливості, використовуючи наведені питання як орієнтир:

- 1) Офіційна назва держави;
- 2) Столиця;
- 3) Найбільше місто;
- 4) Офіційна мова (мови);
- 5) Форма правління;
- 6) Голова держави, голова уряду;
- 7) Населення (кількість);
- 8) Основна валюта;
- 9) В якій частині світу знаходиться;
- 10) З якими державами межує;
- 11) Форма державного устрою (федерація, унітарна держава, конфедерація);
- 12) З яких адміністративно-територіальних одиниць складається, які їх назви та кількість.
- 13) Демократична держава чи не демократична?
- 14) Які відносини з Україною?
- 15) Чи засудила ця держава агресію РФ проти України?

Рекомендована джерела інформації для теми 11

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П.. Країнознавство: навч. посіб. Київ : Кондор, 2024, 264 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Країнознавство» для здобувачів вищої освіти I курсу спеціальності 291 – «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання / Укл.: Чістякова І. М., Шевченко Б. Г. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 262 с.
3. Лизогуб В. А. Країнознавство : навч. посібн. Х. : Право, 2014. 624 с.

Тема 12. Географія та особливості формування політичної карти Латинської Америки

Питання для обговорення

1. Як природно-географічні умови (гори, ліси, річки) вплинули на формування політичної карти Південної Америки?
2. Які основні етапи формування політичної карти Південної Америки відбулися після колонізації регіону?
3. Як Тордесільяський договір 1494 року вплинув на розподіл територій між Іспанією та Португалією?

4. Які території входили до складу іспанських віце-королівств у Латинській Америці?

5. Чому процес деколонізації Латинської Америки у XIX столітті відбувався нерівномірно?

6. Як регіональні особливості та історична колоніальна спадщина вплинули на політичну стабільність сучасних держав Південної Америки?

7. Які країни Латинської Америки є федераціями? Які особливості федералізму в Бразилії, Аргентині та Венесуелі?

8. Які основні соціально-економічні проблеми існують у країнах Південної Америки, незважаючи на багаті природні ресурси?

9. Які сучасні територіальні суперечки існують у Південній Америці (Фолклендські острови, морські кордони Чилі та Перу, регіон Ессекібо між Венесуелою і Гайаною)?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 12

1. Опрацювати конспект з теми 12.

2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.

3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.

4. Проаналізувати, як запаси нафти, газу, міді та літію впливають на політику таких країн, як Венесуела, Бразилія, Чилі та Болівія. Визначити роль природних ресурсів у міжнародних відносинах Південної Америки.

5. Оберіть одну з держав із запропонованого переліку (Бразилія, Аргентина, Чилі) та проаналізуйте її політико-географічні особливості, використовуючи наведені питання як орієнтир:

1) Офіційна назва держави;

2) Столиця;

3) Найбільше місто;

4) Офіційна мова (мови);

5) Форма правління;

6) Голова держави, голова уряду;

7) Населення (кількість);

8) Основна валюта;

9) В якій частині світу знаходиться;

10) З якими державами межує;

11) Форма державного устрою (федерація, унітарна держава, конфедерація);

12) З яких адміністративно-територіальних одиниць складається, які їх назви та кількість.

13) Демократична держава чи не демократична?

14) Які відносини з Україною?

15) Чи засудила ця держава агресію РФ проти України?

Рекомендована джерела інформації для теми 12

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П.. Країнознавство: навч. посіб. Київ : Кондор, 2024, 264 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Країнознавство» для здобувачів вищої освіти І курсу спеціальності 291 – «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання / Укл.: Чістякова І. М., Шевченко Б. Г. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 262 с.
3. Лизогуб В. А. Країнознавство : навч. посібн. Х. : Право, 2014. 624 с.

Тема 13. Географія Африки та крах колоніальної системи як фактор формування сучасної політичної карти континенту

Питання для обговорення

1. Які основні природно-географічні характеристики Африки? Як вони вплинули на розселення населення та політичний поділ континенту?
2. Як колонізація вплинула на формування сучасних кордонів африканських держав?
3. Яку роль відіграла Берлінська конференція (1884–1885) у поділі Африки між європейськими державами?
4. Чому деколонізація Африки відбулася лише у ХХ столітті? Які чинники цьому сприяли?
5. Які країни Африки першими здобули незалежність, і чому саме вони стали лідерами процесу деколонізації?
6. Як штучно створені колоніальні кордони вплинули на етнічні та політичні конфлікти в сучасній Африці?
7. Чому більшість африканських держав досі мають значні соціально-економічні проблеми, незважаючи на багаті природні ресурси?
8. Які основні міжнародні організації працюють в Африці для врегулювання конфліктів та економічного розвитку?
9. Які країни Африки мають федеративний устрій, і як це впливає на їхню політичну стабільність?
10. Які тенденції змін політичної карти Африки можна очікувати в майбутньому (нові держави, можливі зміни кордонів, розвиток інтеграційних процесів)?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 13

1. Опрацювати конспект з теми 13.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Студенти поділяються на команди, кожна з яких представляє групу африканських країн, що здобули незалежність у період деколонізації. Завданням команд є підготовка та проведення імітаційного (навчального) Саміту африканських держав 1965 року, на якому вони аналізують політичну та економічну ситуацію у своєму регіоні, визначають основні виклики (територіальні конфлікти, економічні труднощі, зовнішній вплив) і формують позиції щодо міжнародної співпраці. Кожна команда готує коротку декларацію, в якій викладає бачення подальшого розвитку свого регіону та пропозиції щодо інтеграції, економічного партнерства та врегулювання конфліктів. Під час саміту відбуваються дипломатичні переговори, дебати між країнами-учасниками та узгодження спільного документа – "Підсумкової резолюції саміту незалежних держав Африки", що відображає загальні стратегічні напрями розвитку континенту.
5. Оберіть одну з держав із запропонованого переліку (Єгипет, Нігерія, ПАР) та проаналізуйте її політико-географічні особливості, використовуючи наведені питання як орієнтир:
 - 1) Офіційна назва держави;
 - 2) Столиця;
 - 3) Найбільше місто;
 - 4) Офіційна мова (мови);
 - 5) Форма правління;
 - 6) Голова держави, голова уряду;
 - 7) Населення (кількість);
 - 8) Основна валюта;
 - 9) В якій частині світу знаходиться;
 - 10) З якими державами межує;
 - 11) Форма державного устрою (федерація, унітарна держава, конфедерація);
 - 12) З яких адміністративно-територіальних одиниць складається, які їх назви та кількість.
 - 13) Демократична держава чи не демократична?
 - 14) Які відносини з Україною?
 - 15) Чи засудила ця держава агресію РФ проти України?

Рекомендована джерела інформації для теми 13

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П.. Країнознавство: навч. посіб. Київ : Кондор, 2024, 264 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Країнознавство» для здобувачів вищої освіти I курсу спеціальності 291 – «Міжнародні відносини, суспільні

комунікації та регіональні студії» денної форми навчання / Укл.: Чістякова І. М., Шевченко Б. Г. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 262 с.

3. Лизогуб В. А. Країнознавство : навч. посібн. Х. : Право, 2014. 624 с.

4. Майборода О. М. Етнічні пастки деколонізації: африканський досвід : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 216 с.

5. Улиганець В. Є. Передумови виникнення міжнародних та міжетнічних спорів та конфліктів у Африці. Наукові праці НУ ОЮА. с. 130-137

6. Кудря І. Г. Історична географія Африки: постколоніальні студії. Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. С. 103-109

7. Кравченко М. В. Африканський Союз: основні етапи розвитку та сучасні виклики. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4865/1/Afrykanskyi%20Soiuz%20osnovni%20etapy.pdf>

8. Кучменко Е. Трансформації африканського суспільства в контексті взаємодії історико-культурних процесів (історіографічний огляд). Література та культура Полісся № 99. Серія "Історичні науки" № 13. С. 121-132

Тема 14. Географія та формування політичної карти Австралії та Океанії

Питання для обговорення

1. Які географічні особливості Австралії та Океанії вплинули на формування сучасних держав регіону?

2. Чим відрізняються природно-географічні умови Австралії, Нової Зеландії та Океанії?

3. Як історичні процеси колонізації вплинули на сучасний адміністративно-територіальний поділ регіону?

4. Як проходив процес здобуття незалежності країнами Океанії та які держави досі залишаються залежними територіями?

5. Чому Австралія та Нова Зеландія є найбільш розвиненими країнами регіону, а країни Океанії переважно залишаються державами, що розвиваються?

6. Яку роль відіграє Британська Співдружність Націй у політичному житті Австралії та держав Океанії?

7. Які території Океанії залишаються залежними від США, Великобританії, Франції, Австралії та Нової Зеландії?

8. Чому деякі країни Океанії мають статус "асоційованих з США"? Які права та обов'язки вони мають перед Сполученими Штатами?

9. Які сучасні політичні, екологічні та економічні виклики стоять перед державами Океанії?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 14

1. Опрацювати конспект з теми 14.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.
4. Оцінити політичний та економічний вплив Австралії, Нової Зеландії, США, Китаю та Франції в Океанії. Дослідити, чому Китай активно інвестує у країни Океанії, і які це має наслідки.

5. Оберіть одну з держав із запропонованого переліку (Австралія, Нова Зеландія) та проаналізуйте її політико-географічні особливості, використовуючи наведені питання як орієнтир:

- 1) Офіційна назва держави;
- 2) Столиця;
- 3) Найбільше місто;
- 4) Офіційна мова (мови);
- 5) Форма правління;
- 6) Голова держави, голова уряду;
- 7) Населення (кількість);
- 8) Основна валюта;
- 9) В якій частині світу знаходиться;
- 10) З якими державами межує;
- 11) Форма державного устрою (федерація, унітарна держава, конфедерація);
- 12) З яких адміністративно-територіальних одиниць складається, які їх назви та кількість.
- 13) Демократична держава чи не демократична?
- 14) Які відносини з Україною?
- 15) Чи засудила ця держава агресію РФ проти України?

Рекомендована джерела інформації для теми 14

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Країнознавство: навч. посіб. Київ : Кондор, 2024, 264 с.

2. Конспект лекцій з дисципліни «Країнознавство» для здобувачів вищої освіти І курсу спеціальності 291 – «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання / Укл.: Чістякова І. М., Шевченко Б. Г. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 262 с.

3. Лизогуб В. А. Країнознавство : навч. посібн. Х. : Право, 2014. 624 с.

Тема 15. Політична географія України

Питання для обговорення

1. Яка структура адміністративно-територіального устрою України?
2. Які зміни відбулися внаслідок реформи децентралізації?
3. Які переваги та виклики децентралізації для місцевих громад?
4. Як децентралізація вплинула на фінансову спроможність громад?
5. Які політичні, історичні та культурні особливості мають регіони України (Захід, Схід, Центр, Південь, Північ)?
6. Як політичні уподобання різних регіонів змінюються з часом?
7. Як етнічні меншини впливають на політичні процеси в Україні?
8. Які проблеми та перспективи розвитку політичної географії України в контексті євроінтеграції?
9. Як геополітичне положення України визначає її місце у міжнародних відносинах?
10. Яку роль Україна відіграє у безпековій архітектурі Європи?
11. Які країни є найбільш стратегічно важливими партнерами України?
12. Як Україна може використовувати своє географічне положення для розвитку економіки?

Завдання для самостійної роботи студента з теми 15

1. Опрацювати конспект з теми 15.
2. Опрацювати рекомендовані джерела інформації з теми.
3. Підготуватися до відповіді на питання, винесені на розгляд.

Рекомендована джерела інформації для теми 15

1. Навіщо децентралізація? [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.ua/about>
2. Децентралізація як базовий підхід до ефективної відбудови України. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <https://ard-ukraine.org.ua/articles/decentralizaciya-yak-bazoviy-pidhid-do-efektivnoyi-vidbudovi-ukrayini>
3. Євроінтеграція. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrointegraciya.html>

4. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Критерії поточного оцінювання знань студентів:

Робота над аналітичними завданнями, індивідуальними завданнями	Завдання виконано повністю, без зауважень - Глибокий аналіз проблеми, чітка логіка викладу. - Використано наукові джерела та актуальні дані. - Висновки аргументовані, обґрунтовані. - Відмінне оформлення без помилок	3 / 2,5 бали
	Майже повне виконання, є незначні недоліки - Аналіз виконано, але не завжди достатньо глибоко. - Використано основні джерела, але без додаткових досліджень. - Висновки логічні, проте недостатньо обґрунтовані. - Оформлення відповідає вимогам, є незначні неточності	2,5 / 2 бали
	Завдання виконано частково, є помилки або пропуски - Відсутні деякі важливі аспекти аналізу. - Використано обмежену кількість джерел, або вони не актуальні. - Висновки зроблено, але вони поверхневі, слабка аргументація. - Є помилки в оформленні або подачі матеріалу	2 / 1,5 бали
	Неповне виконання, значні недоліки - Аналіз поверхневий, багато аспектів теми не розкрито. - Використання джерел мінімальне або взагалі відсутнє. - Висновки слабкі, суперечливі або відсутні. - Низька якість оформлення, значні стилістичні чи логічні помилки	1,5 / 1 бал
	Завдання не виконано або виконано неправильно - Відсутній аналіз або він некоректний. - Висновки не відповідають темі або взагалі відсутні. - Не дотримано вимог до оформлення. - Робота списана або виконана формально без розкриття суті.	0,5 – 0 балів

Робота над проєктними завданнями, командними роботами тощо	Завдання виконано повністю, з високим рівнем якості - Глибокий аналіз проблеми, системний підхід до виконання. - Використано актуальні наукові та статистичні дані. - Висновки аргументовані, є логічний взаємозв'язок між частинами роботи. - Проєкт презентований чітко, структуровано, з графічними або візуальними матеріалами. - Кожен член команди брав активну участь у роботі.	6 балів
	Майже повне виконання завдання, незначні недоліки - Аналіз проблеми достатньо глибокий, але є незначні прогалини. - Використано обмежену кількість додаткових джерел. - Висновки логічні, але не завжди достатньо обґрунтовані. - Презентація якісна, але має певні стилістичні або структурні неточності. - Всі учасники команди залучені, але рівень участі нерівномірний.	5 балів
	Завдання виконано, але є значні недоліки - Аналіз поверхневий, не всі аспекти теми розкриті. - Використано лише базові джерела, відсутні додаткові дослідження. - Висновки зроблено, але вони недостатньо аргументовані. - Оформлення або презентація роботи потребує доопрацювання. - Активність команди була нерівномірною, частина учасників виконала більшу частину роботи.	4 бали
	Завдання виконано частково, багато неточностей - Значна частина аналізу відсутня або зроблена неправильно. - Використання джерел мінімальне, робота поверхнева. - Висновки слабкі, без глибокого аналізу. - Презентація роботи слабка, немає структурованості. - Участь команди не збалансована: хтось виконав більшість завдання, інші не брали активної участі	3 бали

Робота над проєктними завданнями, командними роботами тощо	Завдання виконано на низькому рівні або формально - Аналіз відсутній або містить серйозні помилки. - Джерела не використовувалися або підібрані невдало. - Висновки некоректні або суперечливі. - Відсутня належна презентація роботи. - Робота виконана лише частково, активність команди була низькою.	2-1 бали
	Завдання не виконано або не відповідає темі - Відсутня будь-яка аналітична чи дослідницька робота. - Висновки відсутні або не мають жодної аргументації. - Завдання списане або не містить самостійного підходу. - Команда не працювала над завданням, а результати подані формально.	0 балів

Критерії оцінювання теоретичних питань екзаменаційної роботи:

За теоретичне питання екзаменаційного білету	здобувач цілком і всебічно розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	9-10
	здобувач розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, але спостерігаються деякі упущення при відповідях на питання та неточні обґрунтування.	6-8
	здобувач розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але слабо орієнтується в джерелах, припускається помилок, матеріал викладає нелогічно.	4-5
	здобувач не розкрив питання навіть у загальних рисах, не розуміє його сутності, не орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.	0-3

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10
2,5	3	3	3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	6

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен	Сума
T11	T12	T13	T14	T15		
6	6	6	6	6	40	100

T1, T2 ... – теми дисципліни.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

5. ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА ЕКЗАМЕНУ

1. _____ – форма державного правління, за якої політична влада повністю зосереджена в руках глави держави – монарха і передається у спадок.
2. _____ - форма державного правління, за якої влада монарха обмежена конституцією, законодавчі функції передані парламенту, а виконавча влада – уряду.
3. _____ – форма державного правління, за якої політична влада належить духовенству або главі церкви.
4. _____ – форма державного устрою, яка ґрунтується на зверхності суверенітету (верховної влади) єдиної держави над адміністративно-територіальними або національно-територіальними одиницями, на які вона поділена.
5. _____ – форма децентралізованого державного устрою, за якої ознаки державного утворення притаманні як державі загалом, так і її складовим частинам (штатам, провінціям, кантонам, землям, республікам тощо).
6. Виходячи із класифікації держав світу за розмірами території, до гігантських держав можна віднести:
 - A. Росія
 - B. Іспанія
 - C. Туреччина
 - D. Канада
 - E. Мадагаскар
 - F. Мексика
7. Виходячи із класифікації держав світу за розмірами території, до карликових держав можна віднести:
 - A. Молдова
 - B. Чехія
 - C. Ліхтенштейн
 - D. Македонія
 - E. Монако
 - F. Естонія
8. Виходячи із класифікації держав за чисельністю їх населення, до найбільших держав відносяться:
 - A. Великобританія
 - B. Індонезія
 - C. Канада
 - D. Танзанія
9. Виходячи із класифікації держав за чисельністю їх населення, до дрібних держав відносяться:
 - A. Таїланд
 - B. Джибуті
 - C. Італія
 - D. Україна

10. У якому макрореґіоні знаходиться країна: Ліхтенштейн
- A. Східна Європа
 - B. Західна Європа
 - C. Північна Європа
 - D. Південна Європа
11. До складу якої імперії країна входила на початку 20 століття: Данія
- A. Австро-Угорщина
 - B. Великобританія
 - C. Німеччина
 - D. Китай
 - E. Іспанія
 - F. Нідерланди
 - G. Португалія
 - H. Росія
 - I. Туреччина
 - K. Франція
 - L. Японія
 - M. до іншої держави
 - N. була незалежною
12. Форма правління в країні: Бельґія
- A. абсолютна монархія
 - B. конституційна монархія
 - C. теократична монархія
 - D. республіка парламентська
 - E. республіка президентська
 - F. республіка змішана
 - G. республіка з однопартійною системою
13. Форма адміністративно-територіального устрою країни: Боснія і Герцеговина
- A. унітарна республіка
 - B. федеративна республіка
 - C. конфедерація
 - D. інша
14. Офіційна мова в країні: Австрія
- A. англійська
 - B. арабська
 - C. індоарійська
 - D. іранська
 - E. іспанська
 - F. китайська
 - G. німецька
 - H. португальська
 - I. французька
 - K. інша
15. Переважаюча конфесія в країні: Чорногорія
- A. католики
 - B. протестанти
 - C. православні

- D. суніти
- E. шийти
- F. буддисти
- G. індуїсти
- H. конфуціанці
- I. інші

16. Рівень економічного розвитку в країні: Норвегія

- A. менше 1000 \$
- B. 1000—2000 \$
- C. 2000—5000 \$
- D. 5000—10000 \$
- E. 10000—25000 \$
- F. 25000—40000 \$
- G. більше 40000 \$

17. До якої групи за ІРЛП відноситься країна: Україна

- A. дуже високий рівень людського розвитку
- B. високий рівень людського розвитку
- C. середній рівень людського розвитку
- D. низький рівень людського розвитку

18. Політична напруженість в країні: Іспанія

- A. вирощування наркотиків
- B. внутрішні конфлікти
- C. міждержавні конфлікти, спірні території
- D. піратство
- E. сепаратистські рухи
- F. тероризм
- G. інші явища

19. У якому макрорегіоні знаходиться країна: Бахрейн

- A. Східна Азія
- B. Західна Азія
- C. Центральна Азія
- D. Південно-східна Азія
- E. Південна Азія

20. До складу якої імперії країна входила на початку 20 століття: Непал

- A. Австро-Угорщина
- B. Великобританія
- C. Німеччина
- D. Китай
- E. Іспанія
- F. Нідерланди
- G. Португалія
- H. Росія
- I. Туреччина
- K. Франція
- L. Японія
- M. до іншої держави
- N. була незалежною

21. Форма правління в країні: Йорданія
- A. абсолютна монархія
 - B. конституційна монархія
 - C. теократична монархія
 - D. республіка парламентська
 - E. республіка президентська
 - F. республіка змішана
 - G. республіка з однопартійною системою
22. Форма адміністративно-територіального устрою країни: Малайзія
- A. унітарна республіка
 - B. федеративна республіка
 - C. конфедерація
 - D. інша
23. Офіційна мова в країні: Кувейт
- A. англійська
 - B. арабська
 - C. індоарійська
 - D. іранська
 - E. іспанська
 - F. китайська
 - G. німецька
 - H. португальська
 - I. французька
 - K. інша
24. Переважаюча конфесія в країні: Азербайджан
- A. католики
 - B. протестанти
 - C. православні
 - D. суніти
 - E. шіїти
 - F. буддисти
 - G. індуїсти
 - H. конфуціанці
 - I. інші
25. До якої групи за ІРЛП відноситься країна: Китай
- A. дуже високий рівень людського розвитку
 - B. високий рівень людського розвитку
 - C. середній рівень людського розвитку
 - D. низький рівень людського розвитку
26. Політична напруженість в країні: Філіппіни
- A. вирощування наркотиків
 - B. внутрішні конфлікти
 - C. міждержавні конфлікти, спірні території
 - D. піратство
 - E. сепаратистські рухи
 - F. тероризм
 - G. інші явища

27. У якому макрореґіоні знаходиться країна: Бурунді
- A. Східна Африка
 - B. Західна Африка
 - C. Північна Африка
 - D. Центральна Африка
 - E. Південна Африка
28. До складу якої імперії країна входила на початку 20 століття: Алжир
- A. Австро-Угорщина
 - B. Великобританія
 - C. Німеччина
 - D. Китай
 - E. Іспанія
 - F. Нідерланди
 - G. Португалія
 - H. Росія
 - I. Туреччина
 - K. Франція
 - L. Японія
 - M. до іншої держави
 - N. була незалежною
29. Період придбання країною незалежності: Південний Судан
- A. раніше 19 століття
 - B. перша половина 19 століття
 - C. друга половина 19 століття
 - D. перша половина 20 століття
 - E. друга половина 20 століття
 - F. у 21 столітті
30. Форма правління в країні: Уганда
- A. абсолютна монархія
 - B. конституційна монархія
 - C. теократична монархія
 - D. республіка парламентська
 - E. республіка президентська
 - F. республіка змішана
 - G. республіка з однопартійною системою
31. Форма адміністративно-територіального устрою країни: Ефіопія
- A. унітарна республіка
 - B. федеративна республіка
 - C. конфедерація
 - D. інша
32. Офіційна мова в країні: Буркіна-Фасо
- A. англійська
 - B. арабська
 - C. індоарійська
 - D. іранська
 - E. іспанська
 - F. китайська

- G. німецька
- H. португальська
- I. французька
- K. інша

33. До якої групи за ІРЛП відноситься країна: Алжир
- A. дуже високий рівень людського розвитку
 - B. високий рівень людського розвитку
 - C. середній рівень людського розвитку
 - D. низький рівень людського розвитку
34. У якому макрорегіоні знаходиться країна: Домініка
- A. Андська Америка
 - B. Карібська Америка
 - C. Південна Америка
 - D. Північна Америка
 - E. Центральна Америка
35. Форма правління в країні. Гайана
- A. абсолютна монархія
 - B. конституційна монархія
 - C. теократична монархія
 - D. республіка парламентська
 - E. республіка президентська
 - F. республіка змішана
 - G. республіка з однопартійною системою
36. Форма адміністративно-територіального устрою країни: Венесуела
- A. унітарна республіка
 - B. федеративна республіка
 - C. конфедерація
 - D. інша
37. Офіційна мова в країні: Гаїті
- A. англійська
 - B. арабська
 - C. індоарійська
 - D. іранська
 - E. іспанська
 - F. китайська
 - G. німецька
 - H. португальська
 - I. французька
 - K. інша

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Проаналізуйте історію зародження політичної географії як науки.
2. Дайте визначення політичної географії та охарактеризуйте її об'єкт і предмет дослідження. У чому полягає різниця між політичною географією та геополітикою?
3. Чому політична географія є міждисциплінарною наукою? Як її зв'язки з іншими дисциплінами впливають на розвиток досліджень?
4. Чи є політична карта світу сталим утворенням? Які основні тенденції її трансформації у XXI столітті?
5. Як співвідносяться поняття "країна", "державна" та "залежна територія" у політичній географії?
6. Чому проблема державного суверенітету залишається актуальною?
7. Як транснаціональні корпорації та міжнародні організації змінюють політико-географічний простір?
8. Як змінилася роль державних кордонів у сучасному світі? Чи можлива повна відміна кордонів у майбутньому?
9. Проаналізуйте форми правління держав. Які основні фактори впливають на вибір форми правління держави?
10. Які переваги та недоліки мають президентська, парламентська та змішана республіки?
11. Чому в сучасному світі зберігаються монархії? Які чинники сприяють їхньому існуванню та які тенденції їхнього розвитку?
12. Як адміністративно-територіальний устрій впливає на політичну стабільність держави? Чому деякі унітарні держави мають автономні утворення?
13. У чому полягає відмінність федерації, конфедерації та унітарної держави?
14. Яку роль відіграють столиці в політичній системі держави? Чому деякі країни змінювали свої столиці (наприклад, Бразилія, Туреччина)?
15. Як змінюється статус залежних територій у сучасному світі? Чи можлива повна ліквідація колоніальних залишків у XXI столітті?
16. Чому розмір території та чисельність населення не завжди визначають політичний і економічний вплив країни у світі? Наведіть приклади.
17. Як рівень економічного розвитку держави впливає на її місце у світовій політико-економічній системі? Чому економічні показники не можуть бути єдиним критерієм для визначення рівня розвитку країни?
18. Дайте визначення ІРЛП (Індекс розвитку людського потенціалу) та складіть типологію країн за рівнем розвитку.

19. Обґрунтуйте значення Антарктиди та Світового океану як об'єктів політико-географічних досліджень.
20. Які основні відмінності між формаційним і цивілізаційним підходами до періодизації розвитку політичної карти світу?
21. Як процес колонізації та деколонізації вплинув на сучасний геополітичний устрій світу? Чи можна вважати деколонізацію завершеним процесом?
22. Чи є ризик подальшої фрагментації держав у XXI столітті? Які регіони світу найбільш схильні до появи нових незалежних держав?
23. Які основні типи конфігурації державної території виокремлює політична географія? Як вони впливають на внутрішню і зовнішню політику держав?
24. Чому державні кордони часто стають джерелом конфліктів? Які чинники найбільше впливають на територіальні суперечки між країнами?
25. Як міжнародне право регулює питання недоторканності територій держав? Чому світове співтовариство не визнає зміну кордонів силовими методами?
26. Яку роль відіграють «анклави», «ексклави» та «буферні держави» у міжнародній політиці? Наведіть історичні та сучасні приклади.
27. Дайте характеристику поняття "державний кордон" – визначення, етапи встановлення.
28. Систематизуйте кордони за різними критеріями: за конфігурацією, за природними особливостями, за походженням, за тривалістю існування
29. Розкрийте функції державних кордонів.
30. Схарактеризуйте федеративні держави та їх основні риси.
31. Які існують типи федерацій?
32. Чим відрізняються національні, територіальні та змішані федерації?
33. Що таке асиметрична федерація та які країни можна навести як приклад?
34. Як історичні, етнічні та економічні фактори впливають на формування федеративного устрою?
35. Які проблеми можуть виникати у федеративних державах через нерівномірний розвиток регіонів?
36. Що вивчає електоральна географія? Як діє "зворотний зв'язок" у виборчих процесах?
37. Порівняйте мажоритарну, пропорційну та змішану виборчі системи.
38. Які основні фактори формують електоральну поведінку виборців?
39. Що таке "джеррімендерінг" і як він впливає на результати виборів?
40. Які історичні події найбільше вплинули на сучасну політичну карту Європи?

41. Які основні причини виникнення невизнаних і частково визнаних держав у Європі?
42. Як сучасні інтеграційні об'єднання, такі як ЄС, НАТО та ОБСЄ, впливають на політичну стабільність і розвиток Європи?
43. Чому сепаратистські рухи залишаються актуальними в Європі? Які основні регіони мають активні сепаратистські тенденції, і які чинники впливають на їхню динаміку?
44. Які основні проблеми стоять перед країнами Європи у XXI столітті?
45. Які фактори визначають геополітичну роль Європи у світовій політиці?
46. Які історичні фактори визначили сучасний політичний устрій Азії? Як колоніалізм та імперські традиції вплинули на державні кордони?
47. Чому Азія є регіоном із найбільшою кількістю невизнаних та частково визнаних держав? Які основні причини та наслідки цього явища?
48. Які основні політико-географічні конфлікти існують в Азії?
49. Як етнічна та релігійна мозаїка Азії впливає на внутрішньополітичну ситуацію країн?
50. Яку роль відіграють міжнародні організації та великі держави у формуванні сучасної політичної карти Азії?
51. Як колоніальна спадщина вплинула на сучасну політичну карту Африки? Чому штучні кордони, встановлені європейськими державами, стали джерелом численних конфліктів?
52. Чому Африка залишається найбільш нестабільним континентом у політичному сенсі? Які ключові фактори спричиняють постійні внутрішні та міждержавні конфлікти?
53. Як природні ресурси впливають на політичну ситуацію в Африці? Чому багатство мінералів і нафти не завжди сприяє економічному розвитку регіону?
54. Які сучасні тенденції розвитку політичної карти Африки?
55. Яку роль відіграють міжнародні організації (ООН, Африканський Союз) у стабілізації політичної ситуації на континенті?
56. Як процес колонізації вплинув на формування сучасної політичної карти Північної Америки?
57. Як регіональна структура США впливає на їхній політичний та економічний устрій?
58. Які основні загрози для стабільності та розвитку країн Північної Америки у XXI столітті?
59. Як природно-географічні умови вплинули на соціально-економічний розвиток Північної Америки?
60. Як історичні процеси, зокрема колонізація та деколонізація, вплинули на сучасну політичну карту Південної Америки?

61. Яку роль відіграють природні ресурси (нафта, мідь, літій, золото) у політичній стабільності та економічному розвитку країн Південної Америки?
62. Які основні політичні та територіальні конфлікти існують у Південній Америці?
63. Як інтеграційні процеси впливають на політичну та економічну ситуацію в Південній Америці?
64. Як зміни клімату та екологічні проблеми, такі як вирубка лісів Амазонії, впливають на політичну та соціально-економічну ситуацію в регіоні?
65. Як адміністративно-територіальна реформа вплинула на політичний та економічний розвиток регіонів України?
66. Як геополітичне положення України визначає її зовнішньополітичні пріоритети та ризики?
67. Як євроінтеграційний курс України впливає на її міжнародні відносини та регіональну безпеку?

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Стафійчук В. І. Політична географія світу : навчальний посібник. Херсон : Олді-плюс, 2016 . С. 305
2. Сюткін С. І. Політична географія: навч. посіб. Суми : Фабрика друку, 2017. С. 120
3. Гудзеляк І., Ванда І. Політична географія : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 180 с.
4. Гольцов А. Г. Геополітика і політична географія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
5. Кулаковський П. М. Країни світу : державний устрій. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 164 с.
6. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П.. Країнознавство: навч. посіб. Київ : Кондор, 2024, 264 с.

Допоміжна література

1. Федорова Г. Ю. Проблема «заморожування» конфліктів: причини та перспективи вирішення конфліктів. *II Міжнародна науково-практична конференція «Modern research in world science»* (15-17 травня 2022 р. м. Львів), 2022. С. 1174-1180
2. Дністрянський М. С. Політична географія України : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 348 с.
3. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики. Запоріжжя: Юридичний ін-т, 2005. 540 с
4. Купрієнко Д. А., Дем'янюк Ю. А., Діденко О. В. Державна територія і державний кордон : навч. посіб. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. 256 с
5. Марков К. А. Федералізм: поняття і види. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції 2020. № 3. С. 3-8
6. Барабаш Б. А. Законодавча влада штатів США: структура та функції. Право України. 2000. № 12. С. 116–120.
7. Бойкою І. Європейський союз: історія становлення та його значення для України. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2023. Вип. 76. С. 15–32
8. Копійка В. В., Маковський С. О., Миронова М. А. ; за ред. В. В. Копійки. Європейський Союз у міжнародних відносинах : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.

9. Конспект лекцій з дисципліни «Країнознавство» для здобувачів вищої освіти І курсу спеціальності 291 – «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання. Укл.: Чістякова І. М., Шевченко Б. Г. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 262 с.
10. Лизогуб В. А. Країнознавство : навч. посібн. Харків : Право, 2014. 624 с.
11. Навіщо децентралізація? URL: <https://decentralization.ua/about>
12. Децентралізація як базовий підхід до ефективної відбудови України. URL: <https://ard-ukraine.org.ua/articles/decentralizaciya-yak-bazoviy-pidhid-do-efektivnoyi-vidbudovi-ukrayini>
13. Євроінтеграція. URL: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrointegraciya.html>
14. Галушко К. Ю. ТОЙНБІ Арнольд-Джозеф. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Tojnbi_A
15. Данилова Т., Юдіна В. А. Тойнбі та його універсалістське дослідження історії. Path of Science. 2018. Vol. 4, No 10. URL: <file:///C:/Users/Professional/Downloads/Dialnet-AToynbeeAndHisUniversalistStudyOfHistory-6653636.pdf>
16. Концепція «конфлікту цивілізацій» С. Гантінгтона. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/69.htm>
17. Територія у міжнародному праві. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mg/lectures/lecture_5.html
18. ЄС та конфлікти на території Східного партнерства: уроки для України. URL: <http://eap-csf.org.ua/2020/11/30/initiatyvy-unp-2020-analitychna-zapyska-7/>

Посилання на інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. CIA. *The World Factbook*: веб-сайт. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>
2. WorldAtlas. URL: <https://www.worldatlas.com/>
3. The World Bank: веб-сайт. URL: <https://data.worldbank.org/>
4. United Nations Development Programme: веб-сайт. URL: <https://www.undp.org/>
5. Interactive World History Atlas since 3000 BC. URL: <https://geacron.com/home-en/>
6. Electoral Reform Society. Voting Systems : веб-сайт. URL: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/>
7. Electoral Geography 2.0. Mapped Politics. : веб-сайт. URL: <https://www.electoralgeography.com/new/en/elections>

8. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Абсолютна монархія – це форма правління, за якої вся повнота влади зосереджена в руках монарха (короля, султана, імператора тощо), який не обмежений конституцією, парламентом чи іншими державними органами.

Анклав – частина території однієї держави, оточена територією іншої країни.

Асиметричні федерації – суб'єкти федерації мають нерівномірний політико-правовий статус.

Виборча система – це порядок формування виборних органів держави та органів місцевого управління (самоврядування) на основі конституції та законів. Розрізняють такі виборчі системи: мажоритарна, пропорційна, змішана.

Внутрішні води – це розташовані в межах державної території озера, річки, канали, а також внутрішні моря, затоки, бухти та лимани, що мають ширину проходу менше 24 морських миль.

Геополітичний конфлікт – протистояння між державами або регіонами, спричинене територіальними, ресурсними або ідеологічними суперечностями.

Геополітика – наука про вплив географічних факторів (розташування, природні ресурси, демографія) на політику держав і міжнародні відносини.

Гібридна війна – форма збройного конфлікту, що включає військові, інформаційні, економічні та кібернетичні методи.

Глобалізація – процес посилення взаємозв'язків між країнами у сфері економіки, політики, культури та технологій.

Деколонізація – процес ліквідації колоніального панування та здобуття незалежності колоніями.

Делімітація – це договірне визначення напрямку та положення кордонів з додаванням відповідної карти.

Демаркація – це безпосереднє встановлення кордонів на місцевості.

Держава – суверенне політичне утворення, країна з певною територією, населенням, господарством і політичною владою в ній.

Державний кордон – це дійсно визначені на земній поверхні або уявні, але позначені на карті лінії, що визначають межі сухопутної та водної території держави.

Державний устрій – система організації державної влади та її взаємовідносин із населенням (унітарна держава, федерація, конфедерація).

Децентралізація – передача повноважень від центральної влади до регіональних і місцевих органів самоврядування.

Джеррімендерінг – маніпуляція виборчими округами з метою отримання переваги певною політичною партією.

Дуалістична монархія – це перехідна форма між абсолютною та конституційною монархією, за якої монарх має реальну виконавчу владу, але обмежений парламентом у законотворчій сфері.

Електоральна географія – це складова частина політичної географії, що вивчає територіальні особливості поведінки населення в зв'язку з виборами до органів державної влади і місцевого самоврядування.

Ексклав – частина території держави, відокремлена від її основної території та оточена іншими країнами.

Європейська інтеграція – процес входження країн до Європейського Союзу, що передбачає економічне, політичне та правове зближення.

Колоніалізм – система залежності одних територій від інших, що існувала упродовж століть і вплинула на політичну карту світу.

Конституційна монархія – це форма правління, за якої влада монарха обмежена конституцією або іншими законами, а фактичне управління здійснює уряд і парламент.

Конфедерація – це союз суверенних держав, які зберігають незалежність, але об'єднуються для спільного вирішення певних питань (зовнішня політика, оборона, економіка тощо).

Країна – це територія з визначеними кордонами і заселена певним народом, що в політико-географічному відношенні може мати державний суверенітет або бути залежною.

Мажоритарна виборча система – система виборів, за якої обраним вважають кандидата, що одержав у виборчому окрузі законодавчо встановлену відносну, абсолютну або кваліфіковану більшість голосів виборців порівняно з іншими кандидатами.

Міграційні процеси – переміщення населення між регіонами та країнами з політичних, економічних або екологічних причин.

Монархія — це форма правління, при якій головою держави є монарх (король, імператор, султан тощо), який займає цей пост довічно або до зречення.

Національні федерації — принцип розподілу території - національний склад населення її суб'єктів.

Окупована територія — територія, яка контролюється іноземною державою без законних підстав.

Парламентська республіка — це форма правління, за якої основна влада належить парламенту, а глава держави (президент) виконує переважно церемоніальні функції.

Політико-географічне положення — це місце держави або території у політичному просторі світу, яке визначається її взаємодією з іншими країнами, міжнародними організаціями, геополітичними процесами та конфліктами.

Політико-географічний район — територія, що має спільні політичні, соціально-економічні та географічні характеристики.

Політична географія — це суспільно-географічна наука, що вивчає формування політичної карти світу, розміщення і територіальне поєднання політичних сил в їх взаємозв'язку з просторовою організацією життя суспільства (кордонами, адміністративно-територіальним поділом та іншим).

Політична карта світу — це сформована сукупність (система) суверенних держав, залежних територій, Антарктиди та вод Світового океану.

Політичний ландшафт — розподіл політичних сил у суспільстві або регіоні.

Президентська республіка — це форма правління, де президент виконує роль глави держави і водночас є головою виконавчої гілки влади.

Пропорційна виборча система — такий порядок організації виборів і визначення результатів голосування, за якого розподіл мандатів між партіями, які висунули своїх кандидатів у представницький орган, проводиться згідно з кількістю отриманих партією голосів.

Республіка — це форма правління, при якій керівництво державою здійснюється виборними органами влади, а верховна влада належить громадянам.

Симетричні федерації — усі суб'єкти федерації наділені рівним політичним і правовим статусом, мають однакові права.

Спірні території — регіони, що є предметом суперечок між державами або політичними утвореннями.

Столиця — це головне місто держави, адміністративно-політичний центр країни.

Суверенітет — це політико-правова категорія, яка виражає незалежність і самостійність держави у внутрішніх та зовнішніх справах.

Теократична монархія – це форма правління, за якої монарх є не лише главою держави, а й верховним релігійним лідером, а влада обґрунтовується релігійними нормами.

Територіальна цілісність – це принцип міжнародного публічного права, який означає неподільність і єдність території держави як просторову та політичну в межах її державних кордонів. Цей принцип забороняє насильницьке розчленування території держави та її анексію іншими державами

Територіальні води – морський 12-тимильний пояс, що прилягає до узбережжя або внутрішніх вод держави.

Територіальні федерації — за основний фактор розподілу території між суб'єктами вибрано географічні особливості, густоту населення, місцевості, господарські та економічні зв'язки та інше.

Територія – частина поверхні суходолу на Землі з властивим тільки їй набором природних і створених людською діяльністю ресурсів, що має певні просторові межі та географічне положення.

Територія держави (або державна територія) – це частина земної кулі, що включає в себе сушу та води, їх надра, повітряний простір над ними, які знаходяться в кордонах держави та під її суверенітетом.

Унітарна держава – це форма державного устрою, за якої вся територія підпорядкована єдиному центру, а адміністративно-територіальні одиниці не мають політичної автономії.

Федерація – це форма державного устрою, за якої держава складається з кількох адміністративно-територіальних одиниць (штатів, земель, кантонів), які мають значну політичну автономію.

Форма правління – спосіб організації влади в державі (монархія, республіка).

Шовковий шлях – глобальна ініціатива Китаю, що передбачає створення торговельних і транспортних маршрутів між Азією та Європою.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Федорова Ганна Юріївна

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ СВІТУ

Методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини»)

В авторській редакції

Підписано до розміщення 23.04.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 3,01. Обсяг 1,150 Мб. Зам. № 176/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна